

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethetni: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben
Egyes szám ára 5 kr. o. b.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordautca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőségénél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstejn és Vogelmel (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart.
Nyiltér sora 20 kr.

A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj: egész évre 12 frt., félévre 6 frt., évnegyedre 3 frt o. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

A képviselőház tanácskozási rendjének szabályozása.

© Parlamenti életünk folyamát szemügyre véve bármelyik párt mélyebben gondolkodó, előrelátó, részrehajlatlan férfia sem tagadhatja, hogy a házszabályok javítása oly hatalmasan és régóta kopogtat az országgház ajtóin, hogy annak megoldását csak hetekre is halasztgatni menthetlen könnyelműség lenne melyben már félig akkor benne valánk, midőn az agyonbeszélés taktikája miatt valamennyi üdvös reformkérdést jobb időre kelle elhalasztani.

Mindenki azt hitte, hogy a jelen ülés szak helyre pótolhatja az akkori mulasztásokat; s ime ott állunk megint, hogy az államköltségvetést se lehet rendes úton, a maga módja szerint megszavazni. Az ilyen parlamentaris élet nem lehet az ország érdekeire nézve üdvös; ezen mullhatlanul segíteni kell, s miután a baj kutforrása a tanácskozási szabályok hézagjaiban keresendő, ezeket kell bár későn, de valahára pótolni, javítani.

Az 1848 IV. trvk szerint „a házszabályoknak szorosabb tanácskozási rendet illető része csak az évi ülések végével és csak a törvényjavaslatok tárgyalásának bevégeztése után“ modosítható. A tanácskozás higgadt menetét megakasztó, a botránnyokból politikai főkét faragó, sőt azt in solidum kizsákmányolni kész ellenzékünknek ez az ő védsáncza, mely megül már előre szórja a gyanúsítás nyilait a többség ellen,

A legujabb vád az, hogy a szólásszabadságot akarja megszorítani, mert az általunk imént idézett 1848 IV. trvk, szerintök „a kisebbség jogainak egyedüli biztosítéka;“ ha tehát a többség az évi ülés vége előtt javítja meg a házszabályokat „valódi erőszakot követne el a kisebbség jogain és a nemzet szabad képviselőjén;“ a „parlament maga megszűnnék a nemzet akaratának képviselője lenni.“

Ime hogyan akarja ellenzékünk fegyvert kovacsolni saját politikai merényeiből „a nemzet akaratát képviselő“ többség ellen!

Igenis uraim! mert az a huzamos idő óta pengettett theoria, hogy a nemzetet a törvényhozás kisebbsége képviseli nemhogy parlamentararis lenne, sőt alkotmányos sem lehet.

Féltik a kisebbség jogait azok, kik a többségét lábba tapossák; erőszak elkövetését emlegetik azok, kik a mult ülés szakon is hetekig üzték az absolutizmus ezen mesterségét a báránytürelmű többséggel szemben. Valóban az ártatlan farkas meséjét juttatják eszünkbe!

Az ellenzék egyik tagja bizonyítékok nélkül vádat emel a kormány tagjai ellen, s a hazafias ellenzék a helyett, hogy ezt az egyet rendre utasítaná, őt elhallgatásra bírná a közjó érdekében — ha már ezt a képviselőház elnöke maga helyén és idejében tenni elmulasztá, — mintha csak aranyat akarna sodronnyá nyujtani egyetlen alaptalan gyanúsításból oly vádat készít, mely legujabb alkotmányos korszakunkat egészben át fogja, s az ország valamennyi volt miniszterét szeretné a vádlottak padjára ültetni; teszi ezt látszólag

oly jámbor areczsal, mintha a botránny maga is megelégette volna s legfőbb gondja arra lenne irányulva, hogy az üdvös törvények megalkotásának művét többé mi sem akaszt-hassa meg; a nemzeti akarat érvényesülését hordja ellenzékünk ajkain, a midőn éppen ennek terrorizálására, meghamisítására tör minduntalan, az eszközökben nem válogatva. Ez ellen jó biztosíték vala Simonyi határozati javaslatának elvetése.

Mi legalább ily körülmények közt alig tudnánk csodálkozni, ha a többség netalán kiméletlenül járna el a „tanácskozási rend“ biztosítékainak megállapítása körül, szem előtt tartván azt, kik ellen kell a higgadtan tanácskozhatást biztosítani, korlátokkal övedzeni.

Egyik pesti lapban olvassuk, hogy a házszabályok javításánál arra is kell figyelni, hogy ezután ne nyomasson ki a ház, minden boldogtalan indítványt csak azért, mely ily alakban nyujtatott be a ház asztalára; miután ez által nemcsak a ház drága idejét vesztegetik, hanem a sajtó is módot lel a legszélsőbb, sajtóvétségét involváló közlemények akadálytalan terjesztésére. De főleg azt hangsulyozza a „Kk“, hogy az új szabályok adjanak az elnöknek jogot arra, hogy a botránnycsináló tagtól a tárgyalás illető stadiumára a szót kereken elvonhassa, sőt 20—30 tag indítványára mondhasza ki a ház, hogy „a szónok méltatlannak bizonyította be magát a képviselőház tagjai közé számmittatni;“ ez utóbbitól azt reményli, hogy az illető izgágáskodó sietni fog mandatumát letenni.

E föltevés kevés emberismeretre mutat. A botránnykésztők ezt kevésbe vennék, kivált ha pártjuk köre e határozat után ovatiókban részesitené; a jelen viszonyok közt azt mondaná az ilyen fenegyerek: mit nekem az, ha a „jogfeladók“ elítélnék, elég rehabilitatio, ha a „hazafiak“ megéjleneztek.

A méltatlannak-nyilvánítás drastikus eszköze tehát nem sokat használna a parlament tekintélye helyreállításának, s a tanácskozási rendnek se lenne biztosítéka. A mi nézetünk szerint kevésbbé drastikus és mégis célravezetőbb a parlament megkövetése a mondott botránnyos szavak visszavonása által; ha ezt az angol gentlemanek parlamentjében is lehet alkalmazni, nem tudom, miért lenne lealázó nálunk. Azután e szabály alkalmazásával inkább eleje lenne véve annak, hogy az ellenpárt úgy in camera caritatis ujjabb rést üssön a törvényhozás méltóságán, minthogy valószínűleg azt mégis röstellenék az ellenpárt vezetői, hogy az országot megkövetett tagot tapsokkal jutalmazták.

Az ily megkövetés nem is korlátozná (Angliába se korlátozza) a szólásszabadságot, csak a szószátyárság nyelvére vetne lakatot; s hogy ennek parlamentben helye ugy sem lehet — ezt aligha fogja nyiltan bármelyik szelbali vitatni.

Torda, nov. 21.

A tisztválasztás megtörtént, minden párt, sőt azoknak is ritka megelégedésével, kik másképp akarták volna, főleg a polgármesteri hivatal betöltetni.

Nov. 18-án — mint kitűzött választásnapon — csaknem teljes számban összegyűlvén a kép-

velő-testület, az elnökli alispán ur rövid, de velős szavakban előre bocsátotta a jelen választásnak városunkra nézve fontos voltát, intve és kérve, hogy minden párt személyes érdekek nélkül és minden pressió mellőzésével, tiszta meggyőződés szerint ejtse meg a választást. Ezután volt főhadnagyunk Szigethi Sándor maga és tisztársai nevében eddigi hivataláról leköszönt.

Illedő lett volna a város ezen sok év óta buzgó hivatalnokának lemondását köszönet szavazással viszonzni, no de mi baloldaliak vagyunk, s az efféle méltóságunkkal nem egyezik meg.

Most számba vétettek a candidáló listák, melyek talán 4—5-felől e perczen lettek előterjesztve.

Az egyik szabályos listában a szervezet szerint egy főorvosi és egy alorvosi vagy is inkább két orvosi állomásra is voltak ajánlva; mire legelőször Puhl Ignác szólalt fel az iránt, hogy egyfelől városunk pénztára nem bírva jelenleg két orvost fizetni, másfelől a pénzihiány takarékosagot parancsol, és ennél fogva indítványozta, hogy ezuttal csak az egyik állomás töltesse be; ezen indítványt pártja nagy helyesléssel fogadta; mindenki tudta, hogy a megye által is helybenhagyott szervezet ellenére ez azért történt, hogy telivér baloldali sebész barátjokat a főorvosi állomásba becsempészték; az ellenpárt pedig a szervezet szerinti két orvosi hely mellett küzdött. A vita nagyon hevesen folyt, léha szó és betük bonczolgatása között, személyeskedésekbe is átesapván, mignem Nagy Imre erőlyesen tiltakozott minden vitaközös ellen, miután a mai gyűlés csak választásra lön kitűzve; ebben Veres Dénes is támogatta, melyre egyszerre vége lett az elkeseredett haszontalan szószaporításnak; e tárgyan különösen részt vettek: Szabó Lajos, Ferencz Márton és fia, Maurer Béla és többen, részünkről Nagy Imre és Szentpéteri Nemes János nagyon erőlyesen.

Ezek után az elnök a választást 4 szakaszban categoriánként, 4 szobában, 4 bizottmány kinevezése mellett rendelte el, és az nap délutáni 2 órától estvéli 6 óráig határozta a szavazatszedéseket és ezzel a gyűlést bezárta, mire a józanabb rész nagyban távozott, de ez alatt a másik részről azon kívánság merült fel, hogy jobb lenne az egész személyzetre egyszerre egy bizottmánnyal szavazni; a nagy mozgás között az elnök még benn lévén, újból folyt a vita e fölött pro és contra, mignem végtére az elnök a béke kedvéért (elég hibásan) az első enuntiatiót megmástitotta és e párt kívánságát teljesítette. Pártunk legnagyobb része már ekkor nem volt a teremben. Ekkor érkezett vissza Nagy I., kinek éppen tárgyalási órája volt a törvény-széknek, tiltakozott az eljárás ellen és óvatát jelentve újból elment. A zaj mindinkább növekedett, végtére Ferencz Sándor a jelenlevők névszerinti feljegyzését kívánta, mivel látta, hogy egész pártja, több mint ötven, még jelen volt; — erre egyik igénytelen polgár (talán nem is tudta miért) távozni akart, de az indítványozó abban igen hevesen akadályoztatni szándékolta és ajtózárást kívánt. (Ez aztán az igazi baloldali pártfegyelem!) Látna az elnök e nyilvános pressiót, ellenszólott, a gyűlést bezárta és távozott, s így az összejárásból semmi sem lett!

Részemről — fájdalom! a gyűlésben szabad meggyőződést aránylag keveset, de annál több részrehajlást, ingerültséget és nagy pártfegyelmet tapasztaltam az ellenfélnél, kik már vasárnap egész délután Szentkirályi Gábor szállásán tanácskoztak, tervezgettek és hir szerint talán egymást esküvel is kötelezték, szóval mindent elkövettek győzelmükre, de az eredmény a végén mégis kimutatta, hogy sokan mellettünk szavaztak a cardinális hivataloknál. (Első eset mostanában Tordán, hogy a baloldal értelmesebb része szakított vezéréivel).

Tizenkilenczedikén számbavették a szavazatokat és következő eredmény tünt ki: u. m. 77 szavazatból Szigethi Sándor 43 szavazatot nyert a polgármesteri hivatalra, ellenfele Szabó Lajos felett, ki csak 34 szavazatot kapott. Rendörkapi-

tány lett: Jakab Gergely. Tanácsosok: Csongvai Domokos, Gazner József, Vélits Ödön. Alkapitány: Nemes Miklós. Pénztárnok: Düllő János. Ellenőr: Nagy György. Számvevő: Szentkirályi Lajos. Főorvos: Dr. Szentpéteri János. Alorvos: Szász Sándor. Főjegyző: Darkó Gábor. Aljegyző: Baranyai Pál. Ügyész: Ferentzi Sándor.

A szavazások csendesen és minden feltűnő zaj nélkül történtek, és talán jó volt, hogy az alispán első határozatát az ellenfél kedve szerint — megmástitotta; legalább nem volt okuk tovább ingerkedni.

A választás eredményével mi tordaiak meg vagyunk elégedve. Mit fog rá mondani T. L., a ki azzal a megnyugvással távozott el három napi agitálás után, hogy az ő kedves Tordája, mint máskor, ugy most se fogja cserbenhagyni, s a generalstabja egyik fő stabalis tisztjét gloriával fogja az elnöki székbe emelni. Busuljon, ha ugy tetszik! mi csak örülni tudunk a szerencsés fordulaton.

r. l.

Lapszemle.

Az „Ung. Lloyd“ Simonyi Ernőt rója meg tegnapi indítványáért. Szerinte Simonyi sokkal bünyösebb Csernátornynál, mert az utóbbi csak egyes személyeket támad meg, míg Simonyi rendszeresen arra dolgozik, hogy a világgal elhitesse, miszerint Magyarország törvényhozó testületében és kormányában, nemcsak a mostaniban, hanem az előbbiben is, a corruptió, család és tolvajlás mélye harapódzott el. E megfordítja azon elvet, hogy mindenkit becsülhetesnek kell tartani a mig róla az ellenkező be nem bizonyul, s azt ily alakban valamennyi eddigi országgyűlésre és kormányra alkalmazza. Parlamenti usus szerint az általa indítványozotthoz hasonló enqueteknél az alsóházat a vádlói, a felsőházat a bírói szerep illetné; Simonyi ellenben titkos rendőrséggé akarja tenni a parlamentet, mely saját tagjainak jó hírnevét ássa alá. Ily szerepet a ház természetesen sohasem fog elfogadni.

A „P. Napló“ Korizmic tárgyalagos és általános óhajtott tárgy körül forgó indítványával egyidejűleg benyujtott Simonyi-féle határozati javaslatot veszi bonczkés alá, mely nem jelent egyebet, mint a kormány vád alá helyezését, — de mivel vád nincs, tehát annak lehető előteremtésére a parlament rendeljen vizsgálatot, mi persze, a kormány előleges visszavételét feltételezve, mely ily körülmények közt lemondani volna kénytelen; ha tekintetbe vesszük, hogy az indítvány nemcsak a jelen kormány, de egész pénzügyi kezelésünkre, tehát a már volt miniszterekre is kiterjedne, nem lehet abban a Csernátorny-féle botránny folytatását annál is inkább fel nem fedeznünk, mert az mint alapelkülű vádakra épített, mik teljesen rágalmak lehetnek, a könnyelműség bélyegét is viseli magán, — mint ilyen pedig nemcsak tárgyanál, de a házszabályoknál fogva sem fogadható el.

A „P. Lloyd“ a deficit fedezéséről értekezve, beismeri, hogy az eddigi gazdálkodást továbbra folytatni nem lehet, hogy főideje, miszerint államszükségleteinket helyesebb gazdasági alapra: az ország valódi szolgálatképességére fektessük. Nagymérvű adóreform, vagy szabatosabban mondva: okszerű adófelemelés, mely a terheket arányosan és igazságosan felosztja épp oly elkerülhetlenné, mint sürgössé vált. Azonban még sem volna jó ezen adóreformot már az 1873-ki államszükségletekre alkalmazni, minthogy annak eredményét senki sem tudja határozottan előre mondani. Ehhez járul, hogy gyökeres, nem ephemer és hiányos adórendszerrel van szó, mely többet ártana, mintsem használna, a pillanat szükségleteinek nyomása alatt pedig csakis ilyet lehetne összeferezlni. Ez okból, nézete szerint, az 1873-ki deficit egyedül kölcsön által fedezhető. Az eszköz — ugymond — nem

uj, nem is rokonszenves, de biztos hatása. Nincs okunk miatta elémülni, főleg, ha a kellő hatások közt és productiv czélokra vétetik fel. A mig hazánk belforrásai kifejtve nincsenek, — s erre idő kell — mindig kölcsönre fogunk szorulni, mely csak akkor volna elvetendő, ha tulságos ár kellene érte fizetni. Mindenesetre pedig igaz marad, miszerint inkább kölcsönt vegyünk fel, hogysen az államjövőköt elharácsoljuk, s ezzel a czélszerű s gyökeres adóreformot ismét kérdés alá helyezzük.

— Az ultramontan „Kelet“ (B. K.)-ja valahára bevégezte a kath. autonómia elleni badarságát még pedig azzal, hogy fölünk a hazafiságot és a deákpartiságot is megtagadja, ismételve szelbalinak nevez s csakugyan öltögeti nyelvét. Rajta! Az ily ellenfél czáfolatot annál kevésbé érdemel, mert férczelményeiben a dologértnek legkisebb jelét sem adta, állításait egyről-egyig torkára forraszthatnók. De ki bajlódnék az efféle folyvást gyanúsító és nyelvvel palástival. Majd a maga idejében megvilágítjuk a kath. autonómia kérdését, s akkor bátran elvárjuk, hogy bármelyik protestáns felvilágosult hazafi tegye reá a szabadelvűség, a jogegyenlőség, a vallászabadság részrehajlatlan mértékét. A próbák, előre mondjuk a „Kelet“ (B. K.)-ja minden tanítójának, nekünk fog igazat adni és nem azoknak, kik minket védelemre kényszerítettek. Különben azt is be kell vallanunk, hogy a (B. K.) által intézett támadások teljesen ártalmatlanok, még a szunyog sem dong fölötök — kár a papírért, melyet ez irkával elvesztegetett!

A „Times“ a francia közviszonyokról.

„Eddigelő az ügyek helyzete változatlan maradt, legalább látszólag. A miniszterek ma este 6 órákor ismét ülést tartottak; — azonban semmiféle véghatározatra sem jutottak el. Egyetlen miniszter sem adta be lemondását. Azonban lehetetlen előrelátni azon folyamatot, melyet a legközelebbi vita fog venni.

Sem Kerdrel, sem Broglie nem választott meg a Kerdrel-féle indítványt tárgyalandó bizottmány tagjává. A kormány ezen kettős kizáratást önmagára nézve előnynek látszik tekinteni, — s most már bizonyos, hogy ezen bizottmányban 8 tag a kormány ellen, s 7 tag a mellett van; s e szerint a gyűlés majdnem két egyenlő részre lenne oszolva.

Ily körülmények közt a bizottmányhoz utasított tárgynak nyilvános megvitatása hihetőleg azt eredményezné, hogy a többség a kormány mellett szavazna; — azonban remélik, hogy a bizottmány s a kormány közt még a nyilvános vita előtt valamely egyezkedés fog létrejönni, s hogy kölcsönös engedelmény mindkét partot képessé teendik valamely egyezkedésre jutni el, az alkotmányi módosítások alapjait illetőleg.

Azonban azon esetre, ha ily egyezkedés nem lenne lehetséges, vagy azon valószínűlten esetre, ha a Kerdrel-féle javaslat iránt a kormány oly vereséget szenvedne, mely annak lemondására vezetne, azt állítják, hogy ama többség, mely Thierst meg fogja buktatni, a végrehajtó hatalmat Mac-Mahon tábornagnak fogná felajánlani, a jobb-é oldal s a jobb centrum kebléből vett miniszterekkel. Már a valószínű miniszterek neveit is emlegetik, azonban ezen hirt sokan csupán oly czéloból ter-

jesztik, hogy Thierst békülékenyebbé tegyék, a közte s a bizottmány közt megkezdendő alkudozásokban.

A város nagyon nyugodt. Némely politikai meetingek tartattak; s noha az utcákon nem nagy zaj van, az emberek lelkében nagy izgatottság uralkodik.

Spanyol állapotok.

F. h. 16-ki ülésében a senatus is megszavazta a 40000 főnyi hadjuttalékot, a törvény megnyerte a király szentesítését s gyors foganatosítására biztosok küldöttek a tartományokba. Időközben azonban a madridi katona kötelezett ifjuság gyűlést tartott, melyben elhatározatott, hogy minden törvényes eszközökkel ellenezni fogják az ujonczozás keresztül vitelét, mire nézve külön junta nevezetelt. Hasonló történt az ország több más pontjain is.

A madridi tüzerítések szintén tartottak a napokban meetinget navarrai tisztársaik ügyében, kik Viktoriában fogságba vetettek, mert kijelentették, hogy Hidalgo tábornok, a tartományak ujonnan kinevezett kormányzója alatt nem akarnak szolgálni. Hidalgo ugyanis arról vádolják, hogy az 1866 jun. 22-ki pronunciamiento alkalmával mint tüzerhadnagy, a San Gil laktanya altiszteit katonai feljebbvalók meggyilkolására buzdította, sőt maga is részt vett ezek lemészárlásában. A kormány valószínűleg azzal fogja a tisztikart megnyugtani, hogy a nevezett tábornokot a carabinierihez teszi át.

A hadseregnek ezen renitens szelleme természetesen még növeli a kormányt a karlista lázadás hosszas tartama miatti aggályait. Ez magyarázza meg, hogy Baldrich tábornok kataloniai kormányzóhoz komoly kérdést intézett, honn van, hogy noha a fegyveres karlisták alig 4000-en vannak, míg a tábornok ötszörös katonai erővel rendelkezik, a fölkelés mégis nem csak azvilág növekedik, hanem eskölesi tekintetbe is mezzilárdul. Mire Baldrich azt a különös feleletet adta, hogy részéről minden lehető megtesz, azonban nem szabad feledni, hogy a fölkelők mind spanyolok s míg a helységek, melyeknek leginkább érdekében felelnek a lázadás elfojtása, a karlista bandákat formaszertan élelmezik és minden módon támogatják, más tábornok sem fog nálánál többre menni. Szakértők ellenben azt állítják, hogy Baldrich korlátolt elméjű ember, ki nem tudja a rendelkezésére álló túlnyomó erőt felhasználni.

A karlista főnökök most a csapatok egy új nemét szervezték „Mosos de Escuadra“ név alatt, kikeresztül azon rendeshadseregi altisztekből, kik a szeptemberi forradalom után elbocsátattak s ennél fogva elégtelenek. Ezen emberek képezik mindenütt az előcsapatokat, a sereg színét s nekik köszönhetni leginkább a karlisták által újabb kivított eredményeket. Például arra nézve: miként tesznek e csapatok szert népszerűsége, szolgáljon a következő eset: Sabadell vidékén egy rabló banda nagy rémülésbe hozta a lakosságot, mely e csapás ellen az átvonuló királyi seregnél keresett oltalmat, de haszlatlanul. Másnap egy század ily „mosos“ vetődött egyik faluba s a lakosok panaszára azonnal kiindult a rablók felkeresésére, személyesen rájuk akadt, és legyőzte őket; a foglyok ott helyben föbbe lövették. Aztán visszatért a faluba, és a győzelem alkalmából tartott hálaadó isteni tisztelet után a nép által fényesen megvendégeltetett. Erre aztán elment mondani Ro-

mely a mellette volt malmokkal támpontot, esetleg védelmet nyújthatott, míg a Marosau át, a vesszőgát — csatavesztés esetében — a visszavonulásra hidul szolgálhatott.

Itt kezdődött meg jul. 10-én a nevezetes csata, melyet az ország két nagy politikai pártja egyiknek élén a törvényes fejedelem, másinak a trónkövetelő, mindkettő idegen segélylyel vívott egymás ellen, s mely Erdély politikája fölött volt határozandó. A csatát az ifjú Székely Mózes — e század egyik legjelesebb szülötte — kezdte meg a fejedelem részéről, oly erős támadást intézve Békés táborának előcsapata ellen, hogy csak megfeszített küzdelemmel lehetett vissza venni. Gyulafi, a fejedelmi sereg fővezére, a sereg zömével rontott a közepre, míg Báthori Békés által vezetett jobb szárnyat rohanata meg; dühös harc folyt ki a két tábor között, mely délelőtti 10 órától, késő estig tartott; a csatarend felbomlott; végre a fölkelő tábor ingadozni kezdett, a hálszárny elnyomatott, csak a Békés által vezényelt szárny állott rendületlenül, midőn serege vesztve látván a csatát, futásnak eredt, a gyalogság a malomgátra tolt, a lovasság a vízbe ugratott, s bár a Békés által vezényelt hadcsapatok fedezék némileg a visszavonulást, sokan estek áldozatául.

Békés is menekült néhány órával előbb a bethleni várba, félórai pihenés után jul. 11-re virradólag Szathmár felé ki Magyarországra Kassára és onnan Prágába Maximiliánhoz; ¹⁹⁸⁾ Báthori ismét,

¹⁹⁸⁾ Lásd a harczerjedelmes leírását Bethlen II. 301—320 II. Somogyi 104—106 II. István Lib. XXV. ¹⁹⁹⁾ 1. az okl. gr. Kemény Suppl. VII. 357—8 II. javaira nézve újabb parancsban megrendelt. ²⁰⁰⁾ U. o. 361—362 II. ²⁰¹⁾ II. az országgyűlési végzést Erd. ör. t. 141. 1. V. 6. Beth. II. 325—9 II. ²⁰²⁾ Erd. tört. t. 143 I.

bert Peel-lel: „Bizony furcsa egy ország ez a Spanyolország!“

Az országgyűlés ez idő szerint egy sajátágos czimkérés fölött verseng. Az ovidói tartomány-gyűlés alkalmasint még a király augusztusi utazásának benyomása alatt határozatot hozott, melylyel a spanyol trónörökösök régi czimét: „austriai herceg“ Amadeo király egyik fiára ruházta. Ünneplés küldöttség mentetett Madridba s ez a szokásos formások közt fogadtatott is a királyi kastélyban. — Ezen czimét I. Don Juan alkotta, midőn fiának Henriknek Asturia tartományt a lancasteri herceg leányával, Katalinnal való házassága alkalmával oda adományozta 1388. évben. Az országgyűlés akkor a király indítványára Asturiát önálló hercegséggé emelte, hogy valamint az angol trónörökösnek „walesi herceg“, a francziának „Dauphin“, ugy a spanyol trónörökösnek is ezentul „asturiai herceg“ legyen a czime. I. János király ekkor bemutatta az országgyűlésnek a legelső asturiai herceget, királyi palásttal ruházta föl s homlokán megcsókoltá. Így keletkezett ezen czim, melyet mostanában hárman viselnek. Az egyik, az első Izabella királynő fia, ki most a bécsi Theresianumban van, a másik VII. Carlosnak a fia, Jaime, kit atyja szintén asturiai hercegnek hív, a harmadik pedig a mostani uralkodó Amadeo király fia. Ki tudja nem fog-e e három czimkövetelő egykor Spanyolország nagy nyugtalanúság okozni! Jovey Hevia képviselő az astriai küldöttség hódolatát nem hagyja szó nélkül, kérdést intézet a kormányhoz, vajjon nem hajlandó-e az ovidói tartománygyűlés határozatát semmisnek nyilvánítani?

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, nov. 26-án

— **Figyelmeztetés. T. polgártársainkkal sietünk tudatni, hogy lapunk november 1-e óta legjutányosabb árban vesz fel bármily alakban hirdetések; s ha kívántatik, a fogalmazásról is gondoskodik a „Kolozsvári Közlöny“**

kiadó-hivatala.

— **Ő felsége a király** f. hó 22-én Bécsben meglátogatta az „Ostreich. Kunstverein“ kiállítását, kiválóan sokat időzött Matejkó „Báthori István“-ja előtt.

199 1872—3. kolozs. k. tud. egyetem. A kolozsvári magyar kir. egyetemnél egy köv. tárnok-segédi állomás betöltendő, melylyel 600 f. évi fizetés és 120 f. szállás pénz jár. A kik ezen állomást elnyerni óhajtják, kellő bizonyítványaikkal felszerelt folyamódásukat folyó évi dec. 20-ig adják be az egyetemi rectori hivatalhoz. A kolozsvári kir. tud. egyetem tanácsa.

— **Bartakovics** érsek a velencei muzeumból megvette néhai Pyrker László német költő s egrí érsek szép márvány-mellszobrát.

— **Mint hirdetési rovatunk** mutatja, a magyar földhitelintézetek száma egygyel szaporodik, s annyival inkább figyelmünket igényli, mivel Erdélyre nézve munkalepelt ígér, s épen azon osztályra irányozza funkcióköt, mely a hitel leginkább nélkülözzi, a kisbirtokra. Miután hitelintézetek is állít, melyeknél a földbirtokos személyi hitelt is

fegyverrel is legyőzte őt; és mint győztes megkezdte a bosszu művét, a bűntető megtorlást. Az elfogott főurak közül ötöt még a csata színhelyén felakasztattak, s más nap. jul. 11-én kapusi táborából Apaffy Gergelynek parancsot adott ki a fölkelők javai lefoglalására, ¹⁹⁹⁾ melyet 19-én különösen Kendi János javaira nézve újabb parancsban megrendelt. ²⁰⁰⁾

Jul. 25-én megnyitott a kolozsvári gyűlés is, melyen a fejedelem főemberei által és írásban bőven előterjesztve ²⁰¹⁾ a forradalom mozzanatait, a rendektől „efféle gonosz embereknek és hozzá tartozóknak büntetése fölül való deliberatiót és suffragiumot“ kívánt. ²⁰²⁾ A gyűlés elfogadta előterjesztéseit és megengedte a fölkelők perbefogatását; minek alapján a fejedelem „mindazokra, kik a háboru jogán elfogva voltak, mind a kik elfutottak, vagy itt-ott az országban lappangtak, oly szigoru büntetést kívánt, melynek emlékezete a maradék előtt is példa gyanánt álljon.“ ²⁰³⁾ E végelt jul. 30-án, midőn az ország karai és rendjeivel, számos jogtudóssal, itélő mesterekkel és itélő táblabírákkal együtt igazságszolgáltatás végett törvényszéken lett volna, a fisci ügyek igazga-

les tudósítások alapján irtlevelével 117—119 II. Trausch Chronicon Fuchs. L. Olt. I. 68—69 II. Oltárd egy chronometerben örökíté: „AVDax Békés! Miles perit, affv-²⁰⁴⁾ tr Ipse.“

¹⁹⁹⁾ 1. az okl. gr. Kemény Suppl. VII. 357—8 II. javaira nézve újabb parancsban megrendelt. ²⁰⁰⁾

²⁰¹⁾ U. o. 361—362 II. ²⁰²⁾ II. az országgyűlési végzést Erd. ör. t. 141. 1. V. 6. Beth. II. 325—9 II.

²⁰³⁾ Erd. tört. t. 143 I.

eszközölhet magának, a kolozsvári kereskedőre nézve szintül előnyös, mint a tőkepenzesre, kinek pénzere 7-s kamatot biztosít. Az erdélyi üzlet élén egy látszik gr. Eszterházi Kálmán fog állani, mint a kinek nevét a választmányban látjuk.

— **Jotékonyág.** Haynald érsek a csurogi templomnak 14,000 frtot adományozott, egy paplak építésére pedig 2,400 frtot, és az iskolát is tetemes összeggel segítette.

— **Jubileum.** Müller német költő f. hó 14-én ünnepelté 50-ik születésnapját, és írói működése 25 éves jubileumát Lipcsében.

— **A bécsi világkiállításon** a bábónai és mezőhegyesi ménesekből kitünő példányok lesznek kiállítva.

— **I. Közlemény.** A kolozsvári önkéntes tüzöltő-egylet alapító tagjai lettek: br. Bornemisza János ő nagyméltósága 100 o. é. f. rttal. Korbuly Gergely 100 f. rttal. Gr. Bánfi Béla 100 f. rttal. Br. Bornemisza Leopold 100 f. rttal. Pártoló tagok lettek, azaz kötelezték magukat 3 évre 4—4 o. é. frt fizetésére: Czimzetes püspök Keserü Mózes; lefizette a 3 évi 12 o. é. frtot. Lönhardt Ferencz apát és plébános, kifiz. a 3 évi 12 o. é. frtot. Ákoncz János; kifiz. a 3 évi 12 o. é. frtot. Vicol Gergely, fizetett egy évi részletet. Wolf János, fiz. 1 évi részletét. Csapó Sándor, fiz. 1 évi részletet. Tauffer János, fiz. 1 évi részletet. Frölich Vilmos, fiz. 1 évi részletet. Engel József, fiz. 1 évi részletet. Kiss Sándor, fiz. 1 évi részletet. Vicol András, fiz. 1 évi részletet. Züllich István, fiz. 1 évi részletet. Aszlán János, fiz. 1 évi részletet. Florián és fia, fiz. 1 évi részletet. Szilágyi Károly, fiz. 1 évi részletet. Svarcer Ferencz, fiz. 1 évi részletet. Münster Ede, fiz. 1 évi részletet. Czifriák Sándor, fiz. 1 évi részletet. Varga Dániel, fiz. 1 évi részletet. Tauffer Gyula, fiz. fél évi részletet. Sallai István, fiz. fél évi részletet. Pap Elek, fiz. fél évi részletet. Ákoncz József, fiz. 1 évi részletet. Orbán József kávéházi jövedelméből 100 frtot úgy vesszünk, mint alapítottsági díjt, s az önkéntes tüzöltő-egylet alapító tagjai közé sorozzuk, a 100 frton felüli összeget ajándék címen vezetik be. Fogadják az illetők az egylet nevében köszönetünket. Kolozsvárt, november 23. 1872. Minorich Károly fő-parancsnok. Biró András, jegyző-segédtszi.

— **Nagy-Váradon** a hírhedt Balla Gergely ügyében a jövő hó folytán tartják meg a vég-tárgyalást.

— **Görczéből írják,** hogy az olasz határon csak az oly magyarországi málhákat bocsátják át, jól megfűstölve, melyek a pesti olasz consul igazolványával vannak ellátva.

— **Technikusoknak.** A keresk. ministeriumnál egy 1000 frtos ösztöndíj jött üresedésbe. Pályázhatnak azok, kik a polytechnikumot kitünő eredménnyel végezték, s magukat kötelezik, hogy tanulmányaik befejezte után legalább hat évig tanári állomást fogadnak el.

— **A fiatal spanyol király** egészségi állapota jobbra fordult s rövid időn való teljes fölgyógyulását remélik.

— **A königgrätzi erősség** felhagyása elhatározott.

— **Meglehet csak adoma.** Azt beszél, hogy Majoros képviselő, a nőemancipáció parlamenti lovagja, e napokban egy tisztos hölgyet vezetett Trefort közoktatási ministerhez. E hölgy engedélyt kért arra, hogy az érettségi vizsgát letehesse, mert szeretné a bölcsészeti tanfolyamot hall-

tója Zsombori László által hűtlenségi bűnmiatti keresetet támasztatott a fölkelők ellen, azoknak fej és jóságvesztésen elmarasztalását kérvén. Alpersek magyar, vagy lengyelországi bírakra hivatkoztak; itélők el azok, ne ezek, a kik velők szemben harczoltak, kik felperesek és bírák is egyszermind és kiknek a bosszuság forr sziveikben. A törvényszék ezt el nem fogadván, a fisci ügyek igazgatója előterjesztése értelmében hozott itéletet; ²⁰⁴⁾ még pedig a vagyonszétosztást — dacára számos törvények tilalmának és az igazságot tisztelő heves megtámadásának — a fölkelők nejei és gyermekeire a legszigorubbán alkalmazták, századokkal azután, hogy Szent István, II. Endre és Nagy Lajos királyok törvényben mondták ki: csak a bűnt sújthatja tette büntetése; századokkal az aranybulla ellenállási záradéka kelte után, 116 évvel megszünte előtt. ²⁰⁵⁾ Az itélet szerint: Békés Gáspár,

²⁰⁴⁾ I. Bethl. II. 329—331 II.

²⁰⁵⁾ Ez itélet szigorú és törvénysértő határozatai kitünnek, ha némely régi törvényeinkkel vetjük egybe például Szent István II. végz. 35 a folségértők büntetését megszabva azt mondja: „bona illius in Regiam veniant potestatem, ipse vero subiacent sententiae filius innocentibus remanentibus.“ Az 1234-ki végzemény 24 cz. szerint a bűnös neje hibérétől sem volt megfosztható, Báthori saját jóságaitól is megfosztá ez itéletben. Nagy Lajos 1351 10 és 19 czikkben az 1514 betti végz. 9 czikke és a hármaskönyv több helyén találkoznak azon tiltó rendelettel, hogy az ártatlanok ne büntetessenek. Báthori itélete nem igazságszolgáltatás, hanem zarnoki boszu volt, a Pókaiaknak adott különös kegyelem pedig örökös szennyfolt az ő fejedelemsége történetének lap-

TÁRCSA.

Békés Gáspár.

Báthori Tövishől tudta meg kémeitől, hogy Békés Tordától a székejség felé indult, s távolból követni kezdé, Tövishől Enyeden át Kocsárdra s innen Hadrévhez ment; itt Gerőfi János a temesvári pasa török lovasseregével, Géczy János a Báthori Kristóf váradi és környékbeli csapataival, és a havasalföldi vajda 200 fegyveressel hozzá érkezvén, táborra ez által igen felszaporodott s a győzelmet mintegy előre biztosítá.

Békés Nyárádától visszaindulva a Maros bal partján le, Báthori a jobb parton fölnyomultak egymással szembe; jul. 7-én Ratnóth alatt összetalálkoztak, oly közel jutva egymáshoz, hogy csak a Maros vize választá el a két tábor. Ekkor ismerték meg egymás haderejét, s kezdék el a kisebb csatározásokat. A fejedelem lövetni kezdett, míg Békés Ratnóthoz vonult vissza, addig ő Dátoshoz szállott, hol táborának átszállítására alkalmas helyre talált. Jul. 8-án az átszállítást végre is hajtottá: azonban ütközetre még e nap sem került a sor, sőt a következő nap, jul. 9-én sem; mert Békés, midőn már csatarendben álltak, szinlett hátrálással Báthorit ütegeitől elszakítani akarván, a majd 3 órányira fekvő Kerelő-Szent-Pálgy vonult vissza, hol a mocsáros, tavas hely Báthori ütegei elrendezésére alkalmatlannak látszott; ő maga az utat átmetsző magaslaton foglalt hadállást s ágyúi megszólaltak. Báthori a besenyői völgyön meg akarta kerülni, mire Békés táborát megfordítva, hátát az Alárd Ferencz szentpáli kastélyának vetette,

gati s majdan tanszéket nyerni az egyetemen. „De hát megvan-e kellő érettsége?” kérde a miniszter a pártfogótól. „Hogyne, — felelé Majoros, — hiszen 48-as.”

— **Az ultramontan „Kelet”** más bőrébe bujva obégtat a miatt, hogy a „Koloszvári Közlöny” olvasói folyóást szaporodnak Kolozsvárt ép úgy, mint a vidéken, az övéi meg egymásra, nyakra-főre hátat fordítanak annak a „Kelet”-nek, a mely a protestánsok liberalizmusát naponta megtagadja hétszer. Hja az a türelmetlenség és arrogancia még senkit sem ütött be az érd. ev. ref. püspöki székbe, s azokat sem fogja oda juttatni, kik most télviz idején is sületlenségeket kiabáltattak a „Kelet (B. K.)-jával nem ügyelve arra, hogy a palást itt is, ott is kilátzott. Ép ezek a palástosok használtak volt fel minden eszközt a „Kol. Közl.” ellen: előbb azt hirdették, hogy helyét pótolandják, majd biztosító társaság ügynökeivel gyűjtették előfizelőket; a városban házról házra jártak maguk; kezét fogták a szép időmutatót kedvellő szelbalival is, csak hogy emegálhassanak; — most ezek a szelid emberek lángot fujnak azokra, kik elismerik és hirdetik, hogy a „Koloszvári Közlöny” jobb a „Kelet”-nél, tehát erre kell előfizetni. Kár ezért dühöngni, kár játsznai a tüzzel, elperzseli a bajuszt (a hol van) s a szakállat is, kivált ha a kéznél levő — famosus röpirat is megtalálva gyuladni.

— **A szemkoroda** nagyobbítására célzó intézkedések folytán a berendezési munkálatok gyorsan eszközöltettek az Engel-féle (6-vári) ház helyiségeiben.

— **A katonai hadtudományokból** tegnap d. e. tartott az első előadás a jog s államtudományi kar helyiségeiben.

— **Egy fazék ezüst pénz.** Hunyadmege Tisza község határán Furdj József román földműves okt. 16-án szántás közben egy fazék ezüst pénzt fordított ki ekéjével. A h. megyei tisztség erről értesülvén, rögtön intézkedett, hogy a talált kincset az ille ő Dévára behozza. Ott a tisztség megbizta Ká-kántin György főjegyzőt, hogy a pénzeket rendezze, ki e megbízatást végrehajtván, úgy találta, hogy a fazékban volt 50 darab nagy ezüstpénz a legépebb állapotban mindenik következő felirattal: Heracles Soteris Thazion, 902 romai köztársasági családi pénzek, de az imperatorok pénzei ezek közt alig találhatók. Az eként rendezett pénzeket Szereday Ignác alispán azonnal felküldötte a pénzügyminiszteriumhoz.

— **Termékenység.** A bécsi városszínház igazgatóságához az utóbbi időkbén épen 300 új színmű nyújtott be, melyek közt természetesen igen kevés fogja a próbát tulélni.

— **A „Kelet” ujdondása** azt talán helyesnek, ha például a történetből nyomorékoknak, megcsönkultaknak ismert egyéniségeket, mint teljesen éveket személyesenek színészeink a kolozsvári színpadon, az ellenkező, hozzánk beküldött, de helyes nézetért lapunkat támadja meg szokott finom modorával. Csak tartsa meg tudományát, mely az elemi osztályokba se lenne bámulat tárgya. Különben ugyan ki akarná fehérre mosni a „Szereszen”!

— **Pénz-lelés.** A sváb-hegy közelében fekvő Berger-féle szőlőben egy munkás egy török rézpénzzel telt fazékot talált. A pénzdarabok nagysága régi kétgarasos rézpénzünkkel egyezik.

— **Amerikának** is meglesz nemsokára

Békés Gábor, Telegdi Mihály, Csáki Pál, Bornemisza Bold., Harinai Miklós, Károlyi László, Alárd Ferencz, Kendi Gábor, Kendi Farkas, Radák László, Radák Imre, Veres János, Barabási Ferencz, Várfalvi Bálint, Hallabóri Pál, Miske András, Csákor György, Csákor Mihály, Szentmihályfalvi Péter, Andrassy Péter, Asszu Mátyás, Ilyés Gáspár, Szodorai Ferencz, Apór Miklós, Décsai Tamás, Széki Kálmán, Pattantus Balázs, Móré László, Tomori András, Tomori György, mint elmenekültek, javaik elvesztésére és számkivetésre ítéltek; az elfogott főurak: Kendi János, Harinai János, Patócsi György, Pókai János, Pókai Péter, Csánádi János, Miske György, Székely János, Baládi Gábor, Bogáti Gáspár, Barcsai Miklós, Csányi Miklós, Kabós Farkas, Szigeti Pál, Csákány Balázs, Olcsárdi Miklós, Horváth Menyhért, Gyalóki György más foglyokkal együttesen törvény elé állítottai rendeltettek, később azonban többnyire fej- és vagyonvesztésre ítéltek el. (206)

Oly drakói szigorú volt ez ítélet, hogy az igazságot mélyen érző Wesselényi Ferencz itélőmester, könnyezett, midőn felolvasta. (207) Az országgyűlés magáévá tette ez ítéletet, kérvén a fejedelmet, hogy — mint a végzemény 11-ik pontja szól — „a mely ítélet nagyságod méltó kívánsága és parancsolatja szerint a vétkekek ellen ez generalis gyűlésben gondall egyetemen mind országul szolgálattunk, és ellenek publice pronunccziáltunk, kiről szententia levelet is irattunk: az mű szentenciánkat, mint ilyen nagy dologban ngod

(206) L. az ítéletet közölve Bethlen II. 332—380 II.

(207) Bethlen II. 332 I.

a maga Monteni alagutja. Egy kitűnő mérnök Juan de Quartel t. i. társulatot alapított, melynek segítségével Paytától a Cordillerákon és az Amazon-folyamon keresztül vsautvonalat akar építeni egész Santa-Cruzig. A pálya kettős sűrű lesz és 1883-ban nyílik meg.

— **Dr. Genersich Antal** előadásait, a gyakorlati boncztanból, a „Karolina” orsz. kórház helyiségeiben tartja.

— **A „Karolina kórház”** igazgatósága mint halljuk, ismét szóba hozta a szent ferenczrendiek felsőszénutczai nagy kiterjedésű kertjének megvételeit, hogy oda egy alkalmas s jól rendezett kórházat lehessen építeni.

— **Nyolczéves öngyilkos.** Párizsban f. hó 17-én egy nyolcz éves leánykát vontak ki eszméletlenül a Szajnából, ki, miután magához jött, azt mondta, hogy anyja megbűntette, s ezért akarta magát megölni.

— **Nemzetközi udvariasság.** Az angol kormány az angol parlament legutóbbi határozatainak egy példányát a közös miniszterium útján megküldte a magyar kormányának.

— **Művészi hir.** Gallmayer k. a. a bécsi „An der Wien” színház énekesnője, alkalmasint az „Ezüst pohár” operette előadásakor történt tisztelegés kifutótelésért, szerződését a nevezett színházzal fölbontotta.

— **Cholera.** Buda-Pesten a járvány kezdetétől fogva nov. 21-ig összesen 378 ember esett a cholera áldozatául.

— **Erdéges.** Konstantinápolyból írják, hogy az anatóliai erdők huzamos idő óta égnek, és a körüllevő helységeket nagyon veszélyeztetik.

— **Bécsnek** jelenleg összesen 8,052,885 tallér adóssága van.

— **Miksa császár köpenyegé.** Nancyból írják, hogy a lothringiai hercegeket ez évben is szokott ünnepélyességgel megtartott gyászmise alkalmával mutogatták azon köpenyegét, melyet Miksa főherceg azon napon viselt, midőn mexikói császárrá fölkentet. A gyönyörű kék selyem köpeny fehér moire-al van bévelve és számos arany arbeskekkel, medallionokkal stb. díszítve. Feltalálója a saint-epitre-i lelkész személyesen fogja azt királyunknak átadni.

— **Tegnap este városunkban** két osendör egy szökevény olaszt nyomozott, ki állítólag Kolozsról több ezer forintal odább állt. A színházhoz is elnéztek a csendőrök, remélve, hogy az olaszt műévezete közben lephetik meg, de hiába.

— **Rátskai,** magyar bűvész tegnapi előadása mint mondják sikerült: mutatványai nem egészen újak, mindazonáltal sok ügyességgel adja elő azokat.

— **A „Hilaria”** dalegylet szorgalmasan készül a december hó elején rendezendő dales-télyre.

— **A „Pannonia”** vendéglőben napról napra nagyobb az élénkség és vigás, miben jórészt Salamon János magyar nótái mellett a gondal kezelt könyhának is van érdeme. — Tegnap a katonai zenekar játéka tette élvezetessé az estet.

— **Magyarosodás.** A pesti kereskedők csarnok, mely a főváros legelső zégeit foglalja magában, ügykezelési nyelvél a magyart fogadta el. Jegyzőkönyvei is magyarul fognak vezetetni. Még néhány ily példa és meg van kezdve a haladás nemzeti nyelvünk érdekében.

helyén hagyja s minden időben erejében tartás és tartassa, hogy a törvénynek erejét, és az büntetésnek kemény voltát minden ember eszébe vegye és róla példát vegyen, tanuljon, hogy ilyen veszedelmes dolgot meg ne merjen ezután kísérteni. (208)

Aug. 6-án, az országgyűlés utolsó napján a fejedelem aláírta az ítéletet, 8-án a halálra ítéletet kivégeztette a kolozsvári piacon, 34. székely orrát és fülét megcsönkíttatta, 34-et pedig Szamosfalván felakasztatott. A porta által kiadott Antalfi Imrét és Tinódi Sándort, Békés ügynökét, — Déván börtönbe zártatta.

Szept. 21-én, midőn vérpad, bitófa és börtön az ország osendjét visszaállította, hálataljes levélben köszönte meg Báthori a szultánnak segítségét: „Az minemű ellenség az elmúlt napokban ide reánk és a hatalmasságod országára jött vala, így írt ama levélben — a te hatalmasságod szerencsésével Isten azokon győzedelmet ada, és őket megveré, kiért az ur isten te hatalmasságod tartsa meg és éltesse sok esztendőig, azonképpen özvegyek és árvaék te hatalmasságod hazzára jött életeit és jó szerencséséért éjjel-nappal istent imádnak. Én is, ki te hatalmasságodnak talpa alatt való aláztatos rabja és szolgálja vagyok, ilyen kegyelmességét nem csak megszolgálni, de halálommal is megmutatni igyekszem, valamikor az isten és az üdő hozandja.” (209)

Várfalvi Nagy János

(208) Erd. tört. Tára I. 148—9 II. Mike Art. Diaet. I. 574 I.

(209) Szalai: A magyar történelemhez 246—7 II.

— **Uj iparág.** Párisban egy fogművész következő hirdetésnyit tett közzé: „Van szerencsem tudtára adni a t. közönségnek, hogy a közelő téli időnyen, tánczvigalmakra, estélyekre, s egyéb ünnepélyekre, teljes fogsorokat, úgy egyes fogakat is kikölcsönözök.”

— **Somógyban** a marhavészben eddig 267 drb. marha hullott el, jelenleg a vész szűnik.

— **Nagymérvű lopás.** Konstantinápolyban egy fiatal ember 200,000 frtot lopott, s ezzel nyomtalanul eltűnt.

— **Bismarck** herceg egészségi állapótával most nagyon sokat foglalkozik az északnémet s főleg a porosz sajtó. Vannak lapok, melyek kételkedni mernek abban, mint ha a herceg csakugyan komolyan beteg lenne; mondják, hogy kitűnő egészségi állapotnak örvend, lovagol és vadászik, és nov. 11-én egy vaddisznó vadászat alkalmával hűtötte volna csak meg egy kissé magát, mire egy csuzos roham jött rá. Mondják, hogy a herceg 3/4-ed évre vissza szándékszik vonulni az ügyvezetéstől, és hogy ez időt folyton Varzinban akarná eltölteni. Hogy a herceg igen nagy munkaterület van elhalmozva, azt mindenki tudja: a német birodalom kancellárja, külügyminiszter és miniszterelnök Poroszországban, Lauenburg minisztere stb. — Csolálni lehet, hogy egy ember miként bír eddig is oly roppant munkaterhet elviselni. A „Spen. Ztg.” — tudvalevőleg Bismarck lapja — komolyan kikel azon hírek ellen, melyek állítják, hogy a herceg komolyan nem beteg.

— **II. Oszkár** királyt jövő évi május 15-kén fogják svéd, július 18-án pedig norvég királynak megkoronázni.

— **Mathuzsálemína.** Pesten a Józsefváros vigutczájában közelebről egy 105 éves nő halt meg, kinek hátrahagyott leánya 68 éves.

— **Spitzeder-affaire.** A müncheni kerül. törvényszék zár alá vevén nevezett leányasszony vagyonát s kiszámítatván az aktívákat és passzívákat, kitűnt, hogy az aktívum — oda számítva az ingatlanokat is — 1.936,671 ft 16 kra megy, az eddig bejelentett passívum 3.561,804 ft 48 kra megy — úgy, hogy már eddig is a reázedettek károsodása 1.625,232 ft 32 krt tesz.

— **Nagy föltűnést** okoz német művészi körökben az, hogy Wagner Richard „Tristán és Isolda” operáját, melyből már a berlini udvari színházban számos próba is tartott, most egyszerre visszavette, és minden kérés dacára sem akarja Berlinben előadatni.

— **Egy Magyarországi** cigány zene-társulat ad jelenleg Hamburgban hangversenyeket és rendkívüli tetszésben részesül.

— **Egy álpüspököt** köröznek most, ki persa főpappnak adta ki magát, magyar egyháznagyoktól jelentékeny pénzösszegeket csalt ki, s egy sok nyelvet beszélő titkárral utazik.

— **Papirkerekek Amerikában** E kerekrekekre vaspánttal vannak ugyan ellátva, de a fát gép nyomással tömörített papiranyag képezi, mely idővel annyira kiszárad, hogy faragni is lehet, mint a fát.

— **A cipészek felmondják a szolgálatot.** Berlinben jelenleg egy általános cipész kongresszus ülésez, melyben a következő határozatok lettek elfogadva: 1. A kongresszus konstatalja, hogy a cipészek közül akad valamennyi társadalmi réteg közt, a legtöbb mellbeteg és az elhaló mellbetegnek 4/5-ét ők szolgáltatják. E baj oka: a hosszú munkaidőben, a ki nem elégitő táplálékban, igen rossz lakviszonyokban, és a már a szülőkötől örökölt betegségekben rejlik. Ez okból mindenknek az a nézete, hogy szervezkedés által e bajokon segítve legyen. 2. A kongresszus a világ bármely részében lakó pályatársuknak szabad beteg pénzládák alapítását ajánlja, s több más pontozatoknak felvétele után, 4. pontul beveszi, hogy a kongresszus által delegált permanens bizottság kötelezi magát, nyilvános gyűlésezekek összehívása által, s a sajtóban az iparos tanonczokkali bánásmódban, egyáltalán az egész tanoncz-ügyet illetőleg mutatkozó visszaélésekek eljét venni. Továbbá a tanonczok testi állapotának gondozására a leguagyobb gondot igér fordítani. A folytonos üléssel a cipész mesterség üzése közben fel kell hagyni s a szülőket és tutorokat figyelmeztetni kell arra, hogy gyermekeiket és védenzeiket ne adják a cipész mesterségre.

— **Moskvából** írják, hogy ott s a környéken az ősz rendkívül szép, és a másodsori eper- és almavirágzás, sőt termés is, a midennapi dologhoz tartozik. Az orgonafa is már másodsor virágzik.

— **Kalap levevés ellenes egylet.** Prágában a napokban egy társulat alakult, melynek tagjai kötelezik magukat, hogy a köszöntéseknél nem emelnek kalapot, hanem katonai modorban köszönnek. Az egyletnek keletkezése első napján már 24 tagja akadt.

— **A „Vadászlap”** szerint a monarchia pályáin ez idén 230 ló versenyzett, s összesen 289,269 frt. díjat nyertek; legtöbbet a kladrubi ménés „Drum Major”-ja, 28,648 frtot, és Capitain Blue „Falsacacp”-ja 19,276 frtot.

— **A dachaui börtönlet ügye.** A pikansabbnál pikansabb felfedezések csak most

jönnek napfényre, ez üzletet illetőleg, közöljük — nevezetesebbeket: Az u. n. „társalgondó” szobájában, mely urihölgy Spitzeder leányasszonyt egyelőre fogságba kísérel, oly gazdag tárházat lelék a mindennemű ékszereknek, melyet egy ékszerész boltjában nem találni, ehhez járult még egy női öltöztékár, melyben a legdrágább kelmékből oly gazdag választékban állaltattak női öltönydarabok, mint ezt egy hercegnőnél sem találhatni. Hogy a pénzzel miként bántak, az leírhatlan; az mindenütt szétszórvva hevert: az ablakpárkányokon, a ruhaszekrényeken, kereveteken, főkéletesen érték nélkülinek látszott az, a váltók a padozaton szétszórvva szállingoztak, a kemenczében egy zsák teli pénzzel volt elrejtve. — A pinczékben a legfinomabb és legválogatottabb borok voltak, s az asztali készletek a legfinomabb ezüstből; a legpompásabb fogatok állottak a Spitzeder és játszó társnője rendelkezésére. — S mindezt többnyire a szegény cselédek, gyármunkások, napszámósok és mindennemű szegény emberek sanyarun megkaporgatott filléreiből!

— **Strassnitzban (Morva)** a napokban a községházánál lévő kézi pénztár, melyben 170 ezer frtnyi érték papír volt elloptak.

— **Feuerbach Lajos** elhunyt német bölcsész özvegye és leánya számára Németország és Angliában 30,000 frtot gyűjtöltek össze.

— **Egy híres vipera vadász.** Mille-raud ur nem rég szenvedélyének áldozata lett. A Bligny melletti erdőben járálva, két viperára akadt. Sebészen rohant rájuk s botjával le akarta ütni ezeket, de megcsuszott és elesett. E pillanatban szurást érzett kezén. Azt hitte, tuskerec esett, hanem egy harmadik vipera okozta, melyet nem látott a fü között. A méreg hatását érezte és sietett, hogy megmenthesse magát. A segély meglehetősen későn érkezett s Milleraud ur felgyógyulásához kevés reményt keltnek. Az általa elpusztított viperák száma tulhaladja a négy ezret.

— **Eugenia excsászárné** névnepja f. hó 15-én Camden-Houseban, Chislehurstban nagy pompával ünnepeletett meg. Reggeli 11 1/2 órakor az excsászár, az excsászárné s az excsászári herceg a misét hallgattak meg, mire Camdenhouseban, hogy Franciaországból érkezett számos vendég gyűlt mintegy 200 híve a napoleoni dynastiának, különböző ajándékokat és feliratokat nyújtott át. Az ajándékok pompás virágcsokrokból állottak, köztük olyanok is, miket Versaillesban s más helyeken állomásozó francia ezredek küldtek. Cambacéres hercegnő egy zöld selyemmel borított pompás paplant nyújtott át, előkelő francia nők ajándokát.

— **Don Caesar de Bazan** Dumanoir 5 felvonásos színjátéka. E darabot közönségünk jól ismeri. Kovács Gyula (Don Caesar) ügyesen alakított, a korhely de jó szívű spanyol lovagot jól személyesítette, gyakori taposokat aratott. Boér Emma (Maritana) helyesen fogta föl szerepét és szépen játszott, nem különben Mátraai (miniszter) is. Szentgyörgyi (király) Kendi (Montfior) Körösiné (Gazella) megállták helyüket. A kar nem a legjobban viselte magát.

— **Nemzeti színház.**

Hétő, nov. 25-én „Don Caesar de Bazan” Dumanoir 5 felvonásos színjátéka. E darabot közönségünk jól ismeri. Kovács Gyula (Don Caesar) ügyesen alakított, a korhely de jó szívű spanyol lovagot jól személyesítette, gyakori taposokat aratott. Boér Emma (Maritana) helyesen fogta föl szerepét és szépen játszott, nem különben Mátraai (miniszter) is. Szentgyörgyi (király) Kendi (Montfior) Körösiné (Gazella) megállták helyüket. A kar nem a legjobban viselte magát.

— **Kolozsvári piac.** Egy pár szép ökr 470 ft. Egy pár közepes ökr 320 ft. Egy pár szép tehén 230 ft. Egy pár közepes tehén 200 ft. Marhahas fontja 22 kr. Borjúhas fontja 18 kr. Egy pár szép disznó 220 ft. Egy p. közepes disznó 180 ft. Egy pár süldőmalacz 70 ft. Disznóhas. fontja 28 kr. Szalonna, nyers mázsája — ft. Szalonna, száraz mázs. 46 ft. Szalonna füstölt fontja 48 kr. Fagygyú mázsája 24 ft. Zsir köz. kupája 1 ft. Zsir, hajzsir kup. 1 ft 10 kr. Ludzsir kup. 1 ft 50 kr. Széna, szekere 20 ft. Szalma, szekere 12 ft. Fa, száraz hosszú öle 30 ft. Fa, száraz rövid öle 12 ft. Nyersfa szekere 6 ft. Egy pár pulyka 5 ft. Egy pár liba 3 ft kr. Egy p kappan 2 ft — kr. Egy p. csirke 70 kr. Tojás 4 db 10 kr. Deszka párja 1 ft — kr. Zsindely ezre 4 ft. — kr.

— **Távirati tudósítás a bécsi börzéről.**

November 25-ről. 5% metaliques 66.25 5% nemzeti kölcsön 70.30. 1860-ki államkölcsön 103.—. Bankrésvények 984. Hitelrésvények 342.—. London 109.—. Ezüst 107.65 Cs. kir. arany 520. 20 frankos arany 868.—.

Földtehermentesítési kötvények: Magyar 79 75. Temesi 79.—. Erdélyi 76.25. Horv. Szlavin

— **Felelős szerkesztő Sándor János.**

— **Nyiltér.**

— **Fogorvosi műterem.** A t. cz. közönségnek kedves szolgálatot vélnük tenni, midőn tudatjuk, hogy fogorvos Reiss Nándor bécsi szaktudományi körutjából körünkbe ismét visszaérkezett, fogorvosi műtermet állított fel a monostor-utca 177 számú ház első emeletén, mely által városunkban egy e téren eddig csaknem nélkülözött hiányt pótol. Ajánljuk őt, mint e szakmában különösen képzett embert az illetők szives figyelmébe.

Aláírási felhívás

a kisbirtokosok földhitelintézete 2,500 darab 200 forintos névértékű részvényére.

A kisbirtokosok földhitelintézete, melynek központi székhelye Pest, szervezési munkálatait immár bevégezte és legközelebb fiókin-
tézeteinek különösen Erdély részére Kolozsvártt leendő szervezését is bevégezi.

Az intézet üzleti működését legrövidebb idő alatt fogja megkezdeni.

Alólírt syndicatus még az intézet megalakulása előtt 2,500 drb. részvényt szilárd számlára azon célból átvett, hogy ezen, a hazánk-
ban ép oly számos mint nemzetgazdaságtanilag nagyfontosságú közép- és kisbirtokos osztály részére felette szükséges hitelintézetet, minden
esetőségek elől biztosítsa, illetőleg, hogy annak életbelépését a pénzpiac pillanatnyi szeszélyeitől függetlenné tegye.

A syndicatus feladatának megfelelt, midőn közvetve egy életképes és egy általános szükségletet kielégítő intézetnek lételetét biztosítja.

Az alább következő alaprajz a legvilágosabban mutatja, mikép az intézet — felvirágzásának minden biztosítékát magában foglalja,
és hogy az az üzleti tőkének dus kamatozást eredményezend.

Alólírt syndicatus elhatározta, részvényei elhelyezésére nézve, a tőzsdei bevezetés után szokásos elhelyezési módnak alkalma-
zása helyett, közvetlen a közönséggel érintkezésbe lépni, és annak e vállalatban részvételét ez uton is lehetővé tenni.

Ehez-képest alólírt syndicatus a kisbirtokosok földhitelintézetének 2,500 drb. részvényére ezennel nyilvános aláírást nyit, a követ-
kező feltételek mellett:

Minden jegyzett részvény után 20 frt. készpénzben leteendő. A részvény aláírása által azon kötelezettséget veszi magára az aláíró,
miszerint a már letéteményezett 20 frton kívül még a 200 frt. névértékű részvénynek 40% -kát az intézet igaz. választmánya által kiirandó
részletekben befizetni tartozik.

Az első 20 frtnak letétele alkalmával az aláírónak a részvény-jegyzés elfogadására megbízott helytől — elismervény, a 40% -nak
lefizetése után pedig az intézettől egy alapszabályszerű részvény-igazolvány szolgáltat ki.

A valószínű tulajdonság esetében aránylagos leszállításnak kellend ugyan történnie, mindazáltal figyelem leendő arra, hogy az alá-
írásokban résztvett közép- és kisbirtokosok részvények birtokába s így azon lehetőségbe helyeztessenek, miszerint az üzlet menetére saját-
maguk ellenőrző befolyást gyakorolhassanak.

Alólírt syndicatus magát a hazánk nevezetesebb városaiban működő, alantabb névszerint felsorolt nyilvános pénzügyintézetekkel ösz-
szekítettetésbe helyezte, melyek a részvény-jegyzést a fentebb elősorolt feltételek mellett elfogadják.

Pesten: Az intézet helyiségében (Zsibarus utca 1 sz. a.)

Pesti bank. (Dorothy utca 10 sz.)

Aradon: Aradi kereskedelmi- iparbank.

Brassóban: Brassói ált. takarékpénztár.

Debreczenben: Debreczeni kereskedelmi- és iparbank.

Győrött: Győri hitel- és zálogkölcson-intézet.

Hód-Mező-Vásárhelyt: Hód-Mező-Vásárhelyi gazdasági-, ipar- és földmívelési-bank.

Kassán: I. felső-magyarországi zálogkölcson-intézet.

Kolozsvárt: Kolozsvári hitelbank és zálogkölcson-társulat.

Kecskeméten: Kecskeméti kereskedelmi, ipar, hitelintézet és népbank.

M.-Vásárhelyt: Erdélyi kereskedelmi- és hitelbank.

Máramaros-Szigethen: M.-Szigethi takarékpénztár.

Nagyváradon: Biharmegyei kereskedelmi-, ipar- és termény-hitelbank.

N.-Kanizsán: Nagy-Kanizsai ipar- és hitelbank.

Nagybecskereken: Torontáli takarékpénztár.

Pozsonyban: Nyugat-Magyarországi leszámítoló- és hitelbank.

Sopronyban: Sopronyi hitelbank.

Szegeden: Szegedi hitel- és zálogintézet.

Székesfehérvárt: Székesfehérvári kereskedelmi-bank.

Szombathelyen: Szombathelyi kereskedelmi-, ipar- és földmívelésibank.

Szathmárt: Szathmári takarékpénztári-egyesület.

Temesvárt: Temesvári kereskedelmi és jelzálogbank.

Veszprémben: Veszprémi takarékpénztár.

Zágrábban: Első Horvát takarékpénztár.

A jegyzés valamennyi aláírási helyen megnyitattik f. évi nov. 28. reggeli 9 órakor és tart ugyanezen hó bezárolag 30 napjáig d. u. 5 óráig.

A kisbirtokosok földhitelintézetének alaprajza.

A kisbirtokosok földhitelintézete leginkább a kisbirtokos, bortermelő és kisiparos osztályok számára létesített, melyek az eddig működő nagy pénzügyintézetek által a hitel jótékonyágából kiváltak zárva.
Az intézet alaptőkéjét egy millió forint képezi, mely 5000 drb. 200 forintos — névre szóló részvény kibocsátása által szereztetik be, s mely a régi részvény-tulajdonosnak előjoga fenntartásával két millió
forintig emelhető.

Mihelyt a részvényekre 40% befizetett, az intézet megkezdi működését, a hiányzó 60% további befizetését csak a közgyűlés rendelheti el, azonban valószínű, hogy ezen befizetések nagyrésze a tarték-
tőkéből eszközöltetik, miután a 79. §. szerint: ha a tartaléktőke annyira emelkedik, hogy az eredetileg befizetett részvény-tőkét eléri, ennek fele a hátralékos részvény-tőkének előállítására fordítatik.

Az intézet jogosítva van a magyar korona területén a magas kormány engedélye mellett fiókinintézeteket fiallítani.

Az intézet üzletköre:

a.) jelzálog-kölcsön-üzlet, melyet előmutatóra szóló záloglevelek kibocsátása által eszközöl; miután ezen záloglevelek 15, legfeljebb 30 év alatt kisorosoltatnak, utánuk — 7% kamat fizetetik azok köny-
nyen értékesíthetők, tehát solid kezelés mellett nagy kelendősegre számíthatnak annyival is inkább, mivel a magas pénzügyminiszterium részéről, zálogleveleik az állampénztáraknál biztosítéki érték gyanánt leendő
elfogadása határozottan kilátásba helyeztetett.

b.) takarékpénztári üzlet; az intézet jogosítva van egy betéti könyvecskékre, mint pénz árjegyeknek kibocsátása mellett is pénzbetéteket elfogadni, és miután kivételes helyzeténél fogva pénzt a többi mű-
ködő pénzügyintézeteknél jobban hasznosíthatja, a nála elhelyezett betétek után magasabb kamatlábat biztosíthat.

c.) hitelegyletek; az intézet ugy a központban, valamint fiókinintézetek székhelyén, hitelegyleteket — úgy személyi mint jelzáloghitelre — a földbirtokosok számára alapít, ezen hitelegyletek tagja lehet,
minden földbirtokos, ki a magyar korona területén fekvőséggel bír.

d.) egyéb kölcsönök:

1.) bankváltók leszámítolása;

2.) előlegek értékpapírokra.

Ezekből látható, hogy az intézet alapításánál a közhaszon cél mellett azon törekvés lebegett szem előtt, egy aránylag csekély tőkével, azonban szilárd alapon, nagy üzletet bonyolítani s ez által a befek-
tetett részvény-tőkének a szokottnál magasab kamatozást szerezni.

Aláíráásokat elfogad Kolozsvártt a hitelbank- és zálogkölcson-társulat.

Igazgató-választmány.

Elnök: **Gr. Festetics Pál**, orsz. képviselő és nagybirtokos.

Alelnök: **Rátonyi János**, orsz. képviselő és földbirtokos.

Választmányi tagok:

Auer Ignác, terménykereskedő.

Dr. Barach Benedek, ügyvéd.

Baumgarten Lajos, nagy kereskedő és földbirtokos.

Berger Henrik, bécsi „Commissionsbank“ igazgatója.

Gr. Eszterházy Kálmán, Kolozsmegye főispánja.

Heller A., földbirtokos.

Leitner Lajos, a Leitner és társa bankház főnöke.

Leitner Henrik, a bécsi „Börsen- und Wechsler-Bank“ igazgatója.

Larder I. B. (czég Robey és társa)

Reichel Gyula, gyártulajdonos.

Ifj. Szógyény-Marich László, orsz. képviselő és nagybirtokos.

Gr. Somssich Iván, nagybirtokos.

P. Szathmáry Károly, orsz. képviselő.

Székelyessy Cornél, gépmérnök és pesti háztulajdonos.

Kudelaky János, ügyvéd.

Krausz Lajos, gyártulajdonos (czég Krausz Mayer és fia.)

Kovács Pál, a „Victoria“ biztosító társaság elnöke Pesten.

Dr. Patrubby Gergely, orsz. képviselő és földbirtokos.

Pesten 1872 november hó 21-én.